सइति सःमृत्युतरणकामःयोगीवा अभिध्यायन्आत्मानंचिंतयन्उत्पतितान्कामानेवनिहन्यात् हननोपायमाह अनादरेणतुच्छत्वबुध्यापथिपतिततृणवत्स्त्र्यादीन्प्राप्तानपिअप्रतिबुध्यमानःअचिंतयन् यएवं
विद्वान्भूत्वाकामान्निहंतिएनंपुरुषंमृत्युरज्ञानंमृत्युरिवयमइवनात्तिनग्रसते निष्कामस्यमृत्युभयंनास्तीत्यर्थः ॥१२॥ सकामंनिंदतिकामानुसारीति विषयार्थीविषयमनुविनश्यति यथोक्तं कुरंगमातंगपतंगभृं
गमीनाहताःपंचभिरेवपंचेति फलितमाह कामानिति विषयांस्त्यक्त्वारजोदुःखरूपंयत्किंचिन्सर्वंधुनुतेनाशयति ॥ १३ ॥ विपक्षेदोषमाह तमइति अयंकामःभूतानांतमःअज्ञानंतत्कार्यकरत्वात् यतःअप्र
काशोनास्तिप्रकाशोविषयविवेकोयस्मिन्सतथा अतएवनरकवद्दुःखदः एतदेवाह मुह्यंतइति यथामुह्यंतोमदिरामत्ताः गृह्यंतइतिपाठेग्रहगृहीताःपथिगच्छंतःश्वभ्रवत्गर्त्तयुक्तंदेशंधावंति तथाकामिनःसंसारेवर्त्त
मानाःसुखंसुखप्रदंभार्यादिंप्रतिधावंतीत्यर्थः॥१४॥अमूढवृत्तेःकामेनानभिभूतचित्तस्यपुंसस्तुतृणमयव्याघ्रवत्मृत्युर्यमःकिंकुर्यान्नकिमपीत्यर्थः यस्मादेवंतस्मात्अस्यकामस्यआयुःजीवनंमूलाज्ञानंनिर्णुद
न्अपनेष्यन्अन्यत्किंचित्काम्यमानंस्त्र्यादिकंअमन्यमानःअगणयन्नाधीयीतनस्मरेत् तुच्छत्वबुध्याविषयविस्मरणमेवकाममूलोच्छेदहेतुरित्यर्थः यदाहवसिष्ठः भ्रमस्यजागतस्यास्यजातस्याकाशवर्णवत्

सोभिध्यायन्नुत्पतितान्निहन्यादनादरेणाप्रतिबुध्यमानः॥ नैनंमृत्युर्मृत्युरिवात्तिभूत्वाएवंविद्वान्योविनिहंतिकामान्॥ १२॥ कामानुसारीपुरुषःकामाननुवि
नश्यति॥ कामान्व्युदस्यधुनुतेयत्किंचित्पुरुषोरजः॥ १३॥ तमोऽप्रकाशोभूतानांनरकोयंप्रदृश्यते॥ मुह्यंतइवधावंतिगच्छंतःश्वभ्रवत्सुखं॥ १४॥ अमूढवृ
त्तेःपुरुषस्येहकुर्यात्किंवैमृत्युस्तार्णइवास्यव्याघ्रः॥ अमन्यमानःक्षत्रियकिंचिदन्यन्नाधीयीतनिर्णुदन्निवास्यचायुः॥ १५॥ सक्रोधलोभौमोहवानंतरात्मास
वैमृत्युस्त्वच्छरीरेयएषः॥एवंमृत्युंजायमानंविदित्वाज्ञानेतिष्ठन्नबिभेतीहमृत्योः॥विनश्यतेविषयेतस्यमृत्युर्मृत्योर्यथाविषयंप्राप्यमर्त्यः॥१६॥ धृतराष्ट्रउवाच
यानेवाहुरिज्ययासाधुलोकान्द्विजातीनांपुण्यतमान्सनातनान्॥ तेषांपरार्थंकथयंतीहवेदाएतद्विद्वान्नोपैतिकथंनुकर्म॥ १७॥

अपुनःस्मरणंमन्येसाधोविस्मरणंवरं तथापितवनस्त्वास्थ्यंसर्वविस्मरणादृतेइतिच॥१५॥यमंत्वेकेइत्यत्रआत्मावसन्नमितियमोप्यात्मनिकल्पितइत्युक्तंतद्व्याचष्टे सक्रोधलोभाविति यस्त्वच्छरीरेएषःअहंप्रत्यय
विषयःअंतरात्माबाह्यात्मानंशरीरमपेक्ष्य आंतरःचिदचिद्ग्रंथिरूपोजीवःसमोहेवान्अतस्मिंस्तद्बुद्धिर्मोहःअनात्मनिदेहादावात्मबुद्धिःविपर्ययरूपंज्ञानंतद्वान्क्रोधलोभमृत्युरूपोभवति शुकनलिकान्यायेन
स्वयंबंधहीनोपिअज्ञानात्स्वात्मानंबद्धंमन्यतेतेनकामादिवशोभवतीत्यर्थः उपसंहरति एवमिति जायमानं मोहादितिशेषः मोहविरोधिनिज्ञानेतिष्ठन्निष्ठावान्यमान्नबिभेति तत्रदृष्टांतः विषयेगोचरेतस्यज्ञान
स्यमृत्युर्बंधःविनश्यते मृत्योर्यमस्य मर्त्यःदेहः अज्ञानकृतोबंधोज्ञानेनैवनश्यतिनकर्मणेतिप्रघट्टकार्थः ॥१६॥ अत्रशंकते यानिति साधुइज्ययासोपासनेनअश्वमेधादिनाकर्मणापुण्यतमान् इंद्रलोकाद्यपेक्ष
यापुण्यान्सनातनान्व्यवहारापेक्षयानित्यान् लोकान्सत्यलोकाख्यान्इहवेदेआहुःवेदविदः तेषांलोकानांपरार्थंपरार्थत्वंमोक्षप्रापकत्वंवेदाःकथयंति एतत्कर्मणांक्रममुक्तिहेतुत्वंविद्वान्जानन्कर्मकथंनुन
उपैतिनशरणीकरोति कर्मभिरेवमोक्षसिद्धौकिंज्ञानेनेतिभावः ॥ १७ ॥

Digitized by Google